

Universal Declaration of Human Rights - Nzema

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

EWIADEAMRA NOLOBOLƆ MƆƆ FALE SONLA NWO ADENLENYIANLE NE MƆ LA ANWO

MƆLEBƆBO

Ɔw meke ala mƆƆ Maanle Maanle mƆƆ Ɔw Eku ye anu la gɔɔnlabelɛ nee pɛpɛzɛɛ nee anwoadenlenyianle a fa atianwolilɛ, pɛpɛlilɛ nee anzondwolɛ ba ewiade anu la,

Ɔw meke ala mƆƆ menli embu sonla nwo adenlenyianle ne mƆ bie amaa ɔlua zo nyeleɛ mgbane mgbane dɔɔɔnwo esisi emaa menli adwenle ezɛkye, nee ewiade ne mƆƆ ɛɛba mƆƆ sonla biala banyia adenle aha edweke biala mƆƆ ɔdaye ɔkulo, nee diedi biala mƆƆ ɔdaye ɔkulo ke ɔdie ɔdi na ɔnzulo la, emaa belɛ ye ali ke, ɛhye a le awienvolema anyelazo kpale kpale la,

Ɔw meke ala mƆƆ ɔhyia, saa bɛnɛhyɛ sonla bɛnɛmaa ɔnɛho ɔnɛtia esisilɛ nee atisesebeyɛɛ, ke ɔw ke mɛla ɔ sonla nwo adenlenyianle ne mƆ anwo bane la,

Ɔw meke ala mƆƆ ɔhyia ke bɛmaa aɔɔnwolɛyɛɛ Ɔw Maanle Maanle avinli kenya anyuhɔɛ la,

Ɔw meke ala mƆƆ Maamgbolɛ Koyɛɛ ne anu amra eva bɛ diedi mƆƆ Ɔw sonla nwo adenlenyianle ne mƆ, ye gɔɔnlabelɛ nee ye dibilɛ nee mrenya nee mraale adenlenyianle pɛpɛ ne mƆ anu la ɛwula sonla nwo adenlenyianle nwo mɛla ne mƆƆ bɛfɛɛ ye "Kyata" (Charter) ne anu na belɛ bɛdo nu ke bɛboa bɛamaa menli anyia anyuhɔɛ nee tɛnlabelɛ kpale Ɔw atianwolilɛ ɔkɔɔ nu la,

Ɔw meke ala mƆƆ Maanle Maanle mƆƆ Ɔw Maamgbolɛ Koyɛɛ Eku ne anu nee Maamgbolɛ Koyɛɛ ne ɛbo ɛwɔke ke bɛmaa awie biala anye azɔ sonla nwo adenlenyianle nee atianwolilɛ ne mƆ na bɛali zolɛ kpale la,

Ɔw meke ala mƆƆ adenlenyianle nee atianwolilɛ ɛhye mƆ anwo ndelebɛbo kpale hyia kpale kpale maa ɛwɔkebɔɛ ne azolilɛ anzɛɛ munlililɛ ne la,

Ati, Kekala

MAAMGBOLƆ KOYƆƆ AYIA NE

ɔɔ nolo ke

Ewiadeamra Nolobolɛ MƆƆ Fale Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo ɛhye

le debie ko mƆƆ yelɛ yedo nu yemaa awie biala nee Maanle biala, amaa awie biala nee Eku biala mƆƆ dahuu keva. Nolobolɛ ɛhye kezɛ ye adwenle nu la abɔ mɔdenle alua ngilehileɛ nee ndetɛɛ zo yeamaa nidi ara adenlenyianle nee atianwolilɛ ɛhye mƆ anwo, na eza yealua ngɔzo ndenle zo, Maanle nee Maanle Maanle zo, yeaboa yeamaa menli mƆƆ Ɔw Maanle Maanle mƆƆ Ɔw Eku ne anu nee Maanle Maanle mƆƆ Eku ne sie bɛ la anu amra amuala alie ado nu kpale na bɛali zolɛ kpale.

Edwekekpɔke 1

Menli muala di bɛ ti anwo na eza noko bɛɛ Ɔw dibilɛ nee adenlenyianle nu. Belɛ ndwenlenwo nee adwenle, yemɔti Ɔw ke bekile adiemayɛɛ bɛmaa bɛ nwo ngoko.

Edwekekpɔke 2

Sonla ko biala le adenle nyia adenlenyianle nee atianwolilɛ ne mƆ mƆ bɛva bɛwula Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobolɛ ɛhye anu la amuala bie. Ɔnle ke ngakyile anzɛɛ ngilehilenu anzɛɛ nyeyenu biala mƆƆ fale menli ekpunli, menli ngakyile,

nrenya anzee raale, anee, Nyamenlezonlenle, maanyele anzee adwenle bie, Maanle anzee menli abohilele, agyapadee, awole anzee gyinlabelle gyene biala anwo la bie ba.

Eza noko onke ke bekile ngakyile anzee nyeyenu biala wo maanyele, melazolile nu, anzee maanle zo gyinlabelle nu wo maanle ne anzee eleka moko sonla ne de la anu. Saa maanle ne di o ti anwo o, saa maanle gyene a nea zo o, saa onli o ti anwo o, onle ke ngakyile anzee ngilehilenu biala ba nu.

Edwekekpoke 3

Owo ke awie biala nyia ngoane, fanwodi nee sonla nwo banebole.

Edwekekpoke 4

Onle ke beye awie biala kanra. Owo ke betua aanrayele nee aanra edonele wo adenle biala anu.

Edwekekpoke 5

Onle ke bekile awie biala nyane anzee beye ye atisesebe, amumuye anzee begua o nyunlu aze anzee betwi o nyunlu.

Edwekekpoke 6

Ke moko mela se la, eleka biala moko awie biala lua la owo ke benwu ke odaye ole sonla.

Edwekekpoke 7

Ke moko mela se la, menli kokoto se pepe moko onle ke ngakyile anzee ngilehilenu biala ba mela ne moko bo be nwo bane pepe la anu. Menli kokoto le adenle nyia be nwo banebole pepe moko ko tia ngilehilenu anzee nyeyenu moko tia Nolobole ehye nee debie biala moko maa zehae nyeyenu ne adenle la.

Edwekekpoke 8

Sonla biala le adenle ke saa awie ye debie moko tia anwoadenlenyanle ne moko moko maamule nwo mela anzee mela eba emaa ye la a, owo ke kokoto ne moko pepe die ye.

Edwekekpoke 9

Onle ke bekye sonla, befa sonla besie anzee beye sonla befi maanle ne anu wo meke moko otefonle mela anzee mela emmaa adenle la.

Edwekekpoke 10

Wo awie biala adenlenyanle nee ye gyima ne moko anwo adwenlevalle nwo anzee saa beka ke awie biala eye etane a owo ke kokoto moko di o ti anwo na onli moko guazo la di ye edweke wo bagua nu.

Edwekekpoke 11

1. Sonla biala moko bekeha ke yeye etane moko odo ke betwe o nzo la le adenle ka ke onze edweke ne anwo bie kyese bedi ye edweke wo bagua nu kokoto na kokoto ne bua ye fole ke moko mela se la. Wo kokoto eke ne owo ke onyia ninyene moko odo pepe odo o nwo la kolaa.

2. Onle ke bebua sonla biala fole wo nyelee etane biala moko wo meke moko yeye zohane nyelee ne la enee onle etane moko tia maanle anzee maanle maanle mela la anwo. Anzee onle ke betwe sonla ne anzo bema otele moko bepe bedo eke ne wo meke moko yeye etane ne la.

Edwekekpoke 12

Ɔnle ke menli fa be nloa wulowula awie feabo, ye abusua, ye sua nu edweke nu anze ɔnle ke bekenga ye ahelata anze bebo ye anyiemgba besekye ye anyunlunyia. Sonla zehae le adenle maa mela ne pepe die ye anze bo ɔ nwo bane wo zehae akpɔsemadi ebela ne mo anwo.

Edwekekpɔke 13

1. Sonla biala le adenle ɔfi eleka mo ɔde la ɔkɔtenla eleka biala mo ɔkulo la.
2. Sonla biala le adenle ɔfi maanle biala anu nee ye maanle nu ɔko maanle gyene nu na ɔkola ɔsia ɔba ye maanle nu.

Edwekekpɔke 14

1. Sonla biala le adenle ke saa ɔlenwu amanee wo ye maanle nu a ɔkola ɔnriandi ɔko maanle gyene nu ɔmaa bemaa ye eleka ɔtenla anze bebo ɔ nwo bane.
2. Saa amanee ne mo ahenle ne elenwu ye la envi anze enlua maanyele ti anze ye nyelee ne tia Maamgbale Koyele mela ne nee ye bodane ne mo a, yemo maanle gyene ne enle adenle ke ɔkelie ye azie anze ɔkebo ɔ nwo bane.

Edwekekpɔke 15

1. Sonla biala le adenle ke ɔye ekulomani.
2. Ɔnle ke bebu ekulomani biala ke ɔle eyevole la. Eza noko ɔnle ke besi awie biala mo kpɔnde ke ɔkakyi ye ekulomaniyele la adenle wo meke mo mela emmaa adenle la.

Edwekekpɔke 16

1. Mrenya nee mraale mo bekedwu agyalehɔle la, saa bele duzu menli o, saa bevi duzu maanle nu o, anze saa beko duzu asɔne o, bele adenle begya be nwo na bebo edane. Be mu nwɔ bele adenle pepe wo agyale nwo, wo be agyale nee be ewolebole nu.
2. Ɔwo ke menli nwɔ ne die to nu kolaa na beagya be nwo.
3. Kunli nee yelee nee be mra a le ekpunli mo bo sua skyekyele bo anze ekpunli mo tele ye menli ɔɔɔnwo a, yemɔti ɔwo ke menli ekpunli ne nee maanle ne mo bewo nu la sinza be.

Edwekekpɔke 17

1. Sonla biala le adenle ke ɔnyia ɔ ti anwo agyapadee, eza noko ɔle adenle ke ɔ nee awie mo bo nu nyia agyapadee.
2. Ɔnle ke awie biala hwele ye agyapadee wo meke mo mela emmaa adenle la.

Edwekekpɔke 18

Sonla biala le adenle ke ɔdwenle adwenle biala na ɔsonle debie biala mo ɔkulo la, eza ɔle adenle ɔkakyi ye Nyamenlezonlenle ne anze ye diedi ne nee fanwodi, yee akee noko ɔle ɔ nwo adenle ke ɔ ngome anze ɔ nee menli wo bagua anze feelera nu ɔkile ye asɔne anze ye diedi ne wo ngilehilele, nyelee, ezonlenle nee boenleanle nu.

Edwekekpɔke 19

Sonla biala le adenle ke ɔdwenle na ɔka edweke mo ɔkulo la; eza ɔle ɔ nwo adenle ke ɔfa adwenle biala mo ngyegyele biala enle nwo na ɔdua nolobole ndenle ne mo biala anu ɔkpɔnde, ɔtie na ɔka edweke ɔkile menli na ɔmaa be adwenle mo ngyegyele biala enle nwo a.

Edwekekpɔke 20

1. Sonla biala le adenle ko ayia anze eku moko anzondwole wo nu la bie.

2. Onle ke behye sonla bemaako eku nu.

Edwekekpoke 21

1. Sonla biala le adenle boa wo ye maanle ne ebule nu, ole adenle otu o nwo osie eke omaa betu ye oko Melalile Ayia ne bie anze oboa omaa betu menli beko Melalile Ayia ne.

2. Sonla biala le adenle nyia maanle gyimaye nwo nvasoe wo ye maanle ne anu.

3. Ezuavole ne ehulodee ne a le Arane tumi ne a, bekile be ehulodee ehye wo meke biala nee nchale emadole moko awie biala nyia adenle to ye dee wo feabo nu anze wo ndenle biala anu moko ngyegyele biala enle nu la.

Edwekekpoke 22

Awie biala moko wo menli ekpunli avinli la oko ke maanle ne sinza ye eza oko ke maanle ne dua ye modenlebo nee maanle maanle moale zo, nee ke maanle ko biala ye maamule, agyapadee, ezukoa, menli nee maandee gyinlabel ne si de la azo maa sonla ko biala nyia ninyene moko hyia ye anyunlunyia nee ye boeyele nwo la.

Edwekekpoke 23

1. Sonla biala le adenle ye gyima moko okulo la, Akee noko ole adenle ke onyia gyima ne anwo ahunlundwole. Eza noko oko ke maanle ne boa maa awie biala nyia gyima moko gyima ne envi o sa a.

2. Sonla biala le adenle ke gyima moko keye la onyia nwole ahatale ke moko saa awie gyene a ye gyima zchane a anee okenyia ye la.

3. Sonla biala moko ye gyima la oko ke nyia nwole ahatale kpale moko kola o fa onea o ye nee o mra amaa be tenlabel nu aye kpale a. Eza noko oko ke onyia ezinzale ne moko maanle ne fa sinza menli la bie.

4. Sonla biala le adenle boa gyimaye Eku nu wo ye ehulodee ezinzale ti.

Edwekekpoke 24

Sonla biala le adenle ke o die ye enwomenle bie na odielie o nye, na onyia meke ezinra moko o fa oye gyima na eza noko onyia meke moko saa oye gyima dedee a o fa o die ye enwomenle bie na betua ye nwole kake la a.

Edwekekpoke 25

1. Sonla biala le adenle ke o nee o ye nee o mra nyia tenlabel kpale moko fale be ngoane, ale, edanle, dabele nee ayileye nee ninyene moko hyia maa be la anwo. Ooko ke benyia moale wo meke moko benye gyima, anwonyane kebo be, bengola gyima ye, kunli anze yele kewu, bekeye mgbanyinli anze olua ndenle bie azo bengola bennea be nwo la.

2. Ooko ke mreladane nee ngakula nyia moale nee enleanle kpale. Kakula biala, saa begyale o nli anze beangya o nli na beawo na beawo ye o, oko ke benea ye anze besinza ye ke moko ofeta la.

Edwekekpoke 26

1. Sonla biala le adenle sukoa nwoma. Onle ke betua nwomazukoale nwo kake biala, okoko wo molebebo nwomazukoale dee ne anwo. Ooko ke molebebo nwomazukoale ne ye nhye maa kakula biala. Ooko ke menli nyia adenle sukoa mbulale nee milahyinli nee gyima nwo nwoma. Eza noko awie biala moko o modenle la kola sukoa nwoma kpole.

2. Ooko ke nwomazukoale maa awie biala tenlabel nu ye kpale na omaa sonla nwo adenlenyanle nee ye atianwolile ne mo enilile gynla kpundii. Ooko ke nwomazukoale maa ndelebebo, be kunlu elile nee agnwoleye ba maanle maanle avinli, menli anze asone asone avinli na oboa omaa Maamgbole Koyele gyima ne mokoledi moko fale anzondwole nwo la di munli.

3. Awovolema le adenle ke bema be mra sukoka nwoma maw bekwolo ke be mra ne maw sukoka la.

Edwekekpoke 27

1. Sonla biala le adenle ke wdaye wye maandee nyeele biala maw beye waw maanle anzee sua ne azo la bie, na eza wnyia ninyene edolole nee abodee nwo nrelebe nwo anyuhole nvasoe ne maw bie.

2. Sonla biala le adenle ke wnyia debie maw wkehale maw fale abodee nwo nrelebe, nwoma anzee debie maw wkedole la anwo banebole.

Edwekekpoke 28

Sonla biala le adenle ke w nee menli nee maanle maanle nu amra di ngitanwo amaa yeanyia adenlenyianle nee atianwolile ne maw maw waw Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobole ehye anu la nwo nvasoe kpale.

Edwekekpoke 29

1. Sonla biala le gyima ye fa maa ye menli maw waw be avinli la amaa wlua zo yeahola yeanyia anyuhole anzee yeali munli.

2. Saa sonla biala fa ye adenlenyianle nee atianwolile ne maw aye gyima a, enee wngile ke wle adenle wbulu mela zo; waw ke wdi w wnwaw maw adenlenyianle nee atianwolile ne maw eni na waw ye ebela ke maw maanle ne maw waw nu la mela ne maw maw fale benwonilile, anzondwole nee ye boeyele ne se la.

3. Wnle ke bedua adenlenyianle nee atianwolile ehye maw azo beye ninyene maw wtietia anzee wbulu bodane nee ndenle ne maw maw Maamgbale Koyele ne ehyehye edo eke la azo.

Edwekekpoke 30

Debie biala maw waw Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobole ehye anu la engyi eke ne emmaa maanle ko, anzee menli ekpunli ko anzee sonla ko angome maw wmaa ye adenle wye debie wsekye adenlenyianle nee atianwolile ne maw maw behyehye bedo eke ne la a.
